

पर्याय शैक्षणिक कार्य योजना
दशमीकक्ष्या – २०२१ –२२
संस्कृतप्रथमभाषा

रचनासमिति:

- १.श्री नारायण अनन्त भट्ट:–सर्वकारीय प.पू.महाविद्यालय: प्रौढशालाविभाग:पीण्या,बेङ्गलूरु उत्तरम्।
२. श्री कृष्ण वि. भट्ट: – वासवी विद्यानिकेतन प्रौढशाला ,बसवनगुडि.बेङ्गलूरु दक्षिणम्।
- ३.श्री गणेश भट्ट: – सर्वकारीय प.पू.महाविद्यालय: रामनगरम्।

पर्याय शैक्षणिककार्ययोजना - २०२१-२२

दशमीकक्ष्या - मासः अगस्ट् पाठः उपनिषद्वचनम्

क्र.सं.	मासः/सप्ताहः	अधिगमफलानि	सलहात्मकक्रिया कलापाः	मौल्यमापनम्
१	अगस्ट्मासः प्रथमसप्ताहः	<ul style="list-style-type: none"> ❖ पीठिकाविषयः ❖ उपनिषदां परिचयः महत्त्व कथनम् ❖ श्लोकवाचनम्। 	<p>शिक्षकस्य आदर्शवाचनम्। श्लोकस्य पठनम्।(छात्रद्वारा) गणशः श्लोकवाचनम्।</p>	<p>श्लोकपठनम्। (छात्रद्वारा) उपनिषदां तात्पर्यलेखनम्। नूतनपदानां चयनम्।</p>
२ ३	द्वितीयसप्ताहः "	<ul style="list-style-type: none"> ❖ श्लोकार्थावगमनम् ❖ श्लोकाधारित रिक्तस्थानपूरणम्। ❖ सन्धिपदानाम् ज्ञानम्। ❖ सन्धिपदानाम् विच्छेदनम्, संयोजनम्। 	<p>प्रत्येकस्य श्लोकस्य तात्पर्यपठनम् । (मातृभाषायाम्) पद्यभागे विद्यमानानि सन्धि पदानि चित्वा सन्धिविच्छेदनम् तथा तेषां नाम लेखनम्।</p>	<p>उपनिषदां श्लोकानां पुनस्स्मरणम्। उदा-आत्मन्येव- आत्मनि+एव=यण् सन्धि। एवं श्लोकेषु विद्यमानानां पदानाम् चयनम्।</p>

४		❖ प्रश्नवाचकपदावगमनम्।	छात्रेषु गणद्वयं करणीयम्। एकः गणः वाक्यं वदति अन्यः गणः प्रश्न निर्माणं करोति।	उदा-शताधिकाः उपनिषदः सन्ति। ➤ कति उपनिषदः सन्ति? ➤ एवं उचित प्रश्नवाचकं उपयुज्य प्रश्ननिर्माणम्।
५		❖ संयोज्यलेखनम्।	अ/आ पट्टिकां दत्त्वा तस्य संयोजनम्।	उदा- अ आ १.ईशावास्यम् इदं सर्वम्।
६		❖ कथाश्रवणम्।	लघुकथाः स्वीकृत्य वाचनम्।	➤ नचिकेतसः कथा।
१	तृतीयसप्ताहः	❖ त्यागधनः(द्वितीयःपाठः) ❖ कथावगमम्। गद्यभागे विद्यमानानि क्लिष्टपदानां सग्रहम्।	अद्यापकस्य आदर्श वाचनम् छात्राणां पाठस्य पठनम्। नूतनपदानामर्थलेखनम्। पि.पि.टि.द्वारा दधीचेः कथायाः वर्णनम्।	➤ कथासारांशस्य लेखनम्। (छात्रद्वारा) मातृभाषया) प्रश्नोत्तरलेखनम्।
२		❖ निर्देशानुसारम् उत्तरलेखनम्	अद्यापकः गद्ये विद्यमानं वाक्यं दत्त्वा इदं वाक्यं कः वदति? कं वदति इति पृच्छति।	➤ छात्रः सन्दर्भं स्मृत्वा उत्तरं वदति।/लिखति ।

३		❖ चित्रलेखनम्।	कथानुगुणेन चित्रनिर्माणम्।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उदा –दधीचिमहर्षिः ➤ तस्याश्रमः, इन्द्रेण अस्थियाचनम् इत्यादीनि चित्राणि।
४		❖ अनुच्छेद पठनम्।	गणशः पठनम्।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पदानि चित्वा तस्य विरुद्धार्थकपदलेखनम्। ➤ उदा- सफलम् ×विफलम्
५		❖ प्रश्ननिर्माणम्।	अद्यापकः वाक्यं दत्वा रेखाङ्कितपदमवलम्ब्य प्रश्न निर्माणं कर्तुं सूचयति।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ प्रश्ननिर्माणम्।(छात्रद्वारा)
६		❖ कथासङ्ग्रहम्।	त्यागविषये अन्यकथायाः सग्रहं कृत्वा कथावाचनम्।	<ul style="list-style-type: none"> ➤ शिबिचक्रवर्तिनःकथा ,कर्णस्य त्यागः.इत्यादयः।
	चतुर्थसप्ताहः	<ul style="list-style-type: none"> ❖ विसर्गसन्धिः ❖ कर्कश ,मृदुव्यञ्जनानां फृथक्करणम्। विसर्गसन्धिभेदाः। क्रियाकलापः 	<ul style="list-style-type: none"> कर्कश-मृदुव्यञ्जनानां पृथक् करणम्। सकारादेशः,रेफः ,लोपः, उकारादेशः। कोष्ठकात् उचितपदं चित्वारिक्तस्थानपूरणम्। 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ क्,ग्, ज्,छ्, ण्, ष् ,द त्, थ् इत्यादीनि। विसर्गसन्धिपदानि सङ्ग्रह्य तेषां विभजनम्। उदा-गौः+इयम् ----- आदेशः भवति।

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ सन्धिपदानाम् संयोजनम्। ❖ विसर्गसन्धिनियमानुसारं रिक्तस्थानं पूर्यत। ❖ विसर्गसन्धेः नियमानुसारं कस्यादेशः भवतीति लिखत। 	<p>छात्रः अद्यापकेन दत्तानां पदानां संयोजनम् करोति।</p> <p>सन्धिपदानां विच्छेदनम्।</p> <p>गजः + याति ()</p> <p>गिरिः + च ()</p> <p>धेनुः + गच्छति ()</p>	<p>(सकारादेशः/रेफः)</p> <p>यतिः + सः =-----</p> <p>रामः + अपि=-----</p> <p>मुनिरिति, कश्चित्, भक्तस्सेवते</p> <p>सन्धिनियमानां पुनस्स्मरणम्।</p>
--	--	---	---	--

❖ एकवाक्येन उत्तरं लिखत। $५ \times १ = ५$

- १) चतुर्विधपुरुषार्थाः के ?
- २) इदं सर्वं केन वास्यम्?
- ३) काः समुद्रे अस्तं गच्छन्ति?
- ४) कस्मात् मोक्षप्राप्तिः भवति?
- ५) कः सर्वभूतेषु गूढः भवति?

❖ श्लोकतात्पर्यं लिखत। $१ \times ३ = ३$

- ६) यस्तु सर्वाणि भूतानि आत्मन्येवानुपश्यति।
सर्वभूतेषु चात्मानं ततो न विजुगुप्सते॥

❖ रिक्तस्थानं पूर्यत। $२ \times १ = २$

- ७) गच्छन्ति -----विहाय।
- ८) एको देवः -----गूढः।

❖ सन्धिं विभज्य नाम लिखत। $२ \times १ = २$

९) चराचरम् - + =

१०) कश्चित् - + =

❖ संयोज्य लिखत - ४ × १ = ४

अ	आ	उत्तराणि
१.उपनिषदा	१.षष्ठी	१.
२.कस्य	२.द्वितीया	२.
३.आत्मानम्	३.सप्तमी	३.
४.जगत्याम्	४. तृतीया	४.

❖ चतुर्थपदं लिखत। २ × १ = २

१.नद्यः -समुद्रेऽस्तं गच्छन्ति ; विद्वान् -

२.इदं जगत् - ईशावास्यम् ; कस्यस्विद्धनम् -

मञ्जूषातः उचितप्रश्नवाचकमुपयुज्य रेखाङ्कितपदमवलम्ब्य प्रश्नवाक्यं कुरुत। २ × १ = २

१.नद्यः समुद्रे अस्तं गच्छन्ति। (काः ,कुत्र ,कदा , किम्?)

२.उपनिषदः शतशः सन्ति। (के ,कति , कथम् ,काः)

अभ्यासपत्रिका-२- त्यागधनः

अङ्काः-२०

(पाठः - त्यागधनः

त्यागधनः पारदं नोएङ्गं गगि इल्लि क्लिक् मादि.

मेलिन लींक् नल्लि लभ्युविरुव नोएङ्गं न्नु ँदि कंळगिन प्रुथुंगळीं गलुत्तुरिसि)

। . एकवाक्येन उत्तरं लिखत ।

1.दधीचिमहर्षेः आश्रमः कुत्र आसीत्?

2 .वृत्रासुरः स्वभावतः कथम् अवर्तत?

3 .इन्द्रः कस्य तपोवनं वव्राज?

4 .वज्रायुधेन वृत्रं कः जघान ?

5.तपोधनः दधीचिः किमिति प्रसिद्धि प्राप ?

III. चतुर्थपदं लिखत

1. महर्षिः - दधीचिः:: वृत्रासुरः---
2. - लिट् लकारः - जगामः:: याचन्ताम् --
3. चतुर्थीविभक्तिः - नमः योगेः:: बिभेति योगे --
4. तुमुन्नान्ताव्यम् - हन्तुम्ः:: अनुसृत्य ---

1. वृत्रासुरः जनान् पीडयति स्म ।
2. देवदानवयोः घोरं युद्धं प्रावर्तत।
3. दधीचिना स्वदेहः इन्द्राय अर्पितः

v . विरुद्धार्थकपदं लिखत

1. सफलम्
2. शिष्टः
3. सुरः
4. स्वाधीनः

XVI लकार वचनानि लिखत-पुरुष-

1. ययौ -
2. बभूवुः-
3. वभासे-
4. प्रावर्तत-

अभ्यासपत्रिका-३ - विसर्गसन्धिः

I. सन्धिं विभज्य नाम लिखत-

	पूर्वपदम्	उत्तरपदम्	सन्धिनाम
१. भक्तस्सेवते -	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
२. रामोऽपि -	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
३. राम आगच्छति -	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
४. ततश्शेते -	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
५. ता गच्छन्ति -	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

II. सन्धिं संयोज्य नाम लिखत।

१. छात्रः + धावति =

२. मुनिः + इति =

३. गणेशः + षष्ठः =

४. धेनुः + गच्छति =

